

Mamlakatimizda erkin iqtisodiy zonalarni tashkil etish istiqbollarning ilmiy-nazariy asoslari

Habibjonov Usmonjon Sherzodjon o'g'li

Xalqaro Nordik universiteti

magistranti

habibjonovusmonjon9@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tezida mamlakatimizda erkin iqtisodiy zonalarni tashkil etish yo'nalishlarini baholashning ilmiy nazariy asoslari tahlili amalga oshirildi. Ilmiy ishda bir qator asosiy tadqiqot metodlaridan, xususan, qiyosiy-solishtirma hamda statistik tahlil metodlaridan faol foydalanilgan. Va yakunda mazkur maqola xulosa va foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, erkin iqtisodiy zona, iqtisodiy rivojlanish, ishlab chiqarish, iqtisodiyot, eksport va import.

Kirish

O'zbekistonda erkin iqtisodiy zonalarning tashkil etilishi iqtisodiy o'sish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun eng asosiy yo'nalishlardan biridir. Ishbilarmonlar uchun yengillashtirilgan tartibga solish va imtiyozlar bilan ajralib turadigan ushbu zonalar sanoat rivojlanishini rag'batlantirish, eksportni oshirish, bandlik imkoniyatlarini yaratish va texnologiyalar transferini kuchaytirish salohiyatiga ega. O'zbekiston yanada bozor iqtisodiyotiga yo'naltirilgan iqtisodiyotga o'tayotgan bir paytda erkin iqtisodiy zonalarning amalga oshirilishi sanoatni diversifikatsiya qilish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va jahon miqyosida raqobatbardoshlikni oshirishda muhim o'rin ehallaydi. O'zbekistonda bunday hududlarni tashkil etish imkoniyatlarini o'rganib chiqib, biz ushbu strategik iqtisodiy tashabbus bilan bog'liq potentsial foyda va muammolar haqida tushunchaga ega bo'lishimiz mumkin.

Tahlil va natijalar

O'zbekiston hukumati mamlakatda to'rtta yangi erkin iqtisodiy zona tashkil etishni rejalashtirmoqda. "Urgut", "G'ijduvon", "Qo'qon" va "Hazorasp" erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etish to'g'risida"gi Prezident qarori loyihasida mazkur zonalar O'zbekistonning alohida hududlarida tashkil etish belgilangan. O'zbekiston Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qo'mitasi Iqtisodiyot vazirligi va viloyatlar hokimliklari bilan birgalikda mazkur yangi zonalarning aniq chegaralarini belgilaydi.¹

¹Alojonovich, R. R. (2022). The Role of Free Economic Zones in the Development of the National Economy. *European Scholar Journal*, 3(1), 59-63.

Yangi zonalarning maqsadlari va faoliyati

Yangi erkin iqtisodiy zonalarning asosiy maqsadi va faoliyati tashqi bozorda talab qilinadigan tovarlar hamda import o'rnini bosuvchi yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarish uchun zamonaviy ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish uchun ham xorijiy, ham mahalliy investorlarning to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarini jalb etishdan iborat. Mazkur zonalar Samarqand, Buxoro, Farg'ona va Xorazm viloyatlaridagi ishlab chiqarish va resurs salohiyatidan samarali foydalanishga qaratilgan.

Yangi zonalarda meva-sabzavot, qishloq xo'jaligi mahsulotlari, to'qimachilik, gilam, poyabzal, charm mahsulotlari, ekologik xavfsiz kimyo, farmatsevtika, oziq-ovqat, elektrotexnika sanoatini chuqur qayta ishlash, saqlash va qadoqlash kabi turli sohalarida zamonaviy ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etishga e'tibor qaratiladi.

Bundan tashqari, sanoat kooperatsiyasini rivojlantirish orqali mahalliy xomashyodan foydalangan holda mahalliy lashtirilgan mahsulotlarni qayta ishlashni chuqurlashtirishga ko'maklashadi.

Davomiyligi va imtiyozlari

Farmon loyahasiga ko'ra, ushbu maxsus iqtisodiy zonalar uzaytirish imkoniyati bilan 30 yil davomida faoliyat yuritadi. Bu davrda investitsiyalar va hududlarni rivojlantirishni rag'batlantirish uchun maxsus soliq va bojxona imtiyozlari amal qiladi. Prezidentning 2016-yildagi avvalgi farmoni bilan amaldagi maxsus iqtisodiy zonalar uchun belgilangan soliq va bojxona imtiyozlari "Urgut", "G'ijduvon", "Qo'qon" va "Hazorasp" EIZ a'zolariga ham tatbiq etiladi.

Hozirgi kunda O'zbekistonda mavjud maxsus iqtisodiy zonalar qatoriga Navoiy viloyatidagi "Navoiy" erkin iqtisodiy zonasi; Toshkent viloyatidagi "Angren" erkin iqtisodiy zonasi; va Sirdaryo viloyatidagi filiali bilan Jizzax viloyatidagi "Jizzax" erkin iqtisodiy zonasi.²

O'zbekiston hududlarida erkin iqtisodiy zonalarni tashkil etish istiqbollari

Mamlakatimizning turli hududlarida erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) tashkil etishning istiqbolli yo'nalishlari mavjud. Hukumat investitsiyalarni jalb qilish, iqtisodiy o'sishga ko'maklashish va aholi bandligini ta'minlash maqsadida mazkur zonalar faoliyatini takomillashtirish bo'yicha faol ish olib bormoqda. O'zbekistonda EIZlarni tashkil etishning ijobiy istiqboliga quyidagi omillar yordam beradi:

— *Hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlash va tashabbuslar:* O'zbekiston hukumati turli hududlarda erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish va kengaytirishga qat'iy intilishini ko'rsatdi. Mazkur zonalarning samaradorligi va boshqaruvini oshirishga qaratilgan farmon va qarorlar sarmoyadorlar uchun qulay muhit yaratilganidan dalolat beradi.

²Karimqulov, J. (2019). THE ORGANIZATION AND DEVELOPMENT TENDENCIES OF FREE ECONOMIC ZONES OF UZBEKISTAN. *International Finance and Accounting*, 2019(3), 12.

— *Investitsiyalarni rag'batlantirish*: O'zbekiston mahalliy va xorijiy investorlarni jalb qilish uchun o'zining erkin iqtisodiy zonalari doirasida jozibador investitsiya imtiyozlarini taklif etadi. Ushbu imtiyozlar soliq imtiyozlari, bojxona to'lovlaridan ozod qilish, soddalashtirilgan ma'muriy tartib-qoidalar va infratuzilmani qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga olishi mumkin.

— *Infratuzilmani rivojlantirish*: Erkin iqtisodiy zonalarda infratuzilmani rivojlantirish ularning muvaffaqiyati uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'zbekiston ushbu zonalarda aloqa, logistika va kommunal xizmatlarni yaxshilash maqsadida infratuzilma loyihalariga sarmoya kiritib, ularni potensial investorlar uchun yanada jozibador qiladi.

— *Tarmoqlarni diversifikatsiya qilish*: O'zbekiston erkin iqtisodiy zonalar doirasida tarmoq diversifikatsiyasini rag'batlantirish orqali sanoatning keng doirasi bo'ylab investitsiyalarni jalb qilishni maqsad qilgan. Bunday yondashuv innovatsiyalarni rag'batlantirish, qo'shimcha qiymatli mahsulotlar yaratish va jahon bozorida raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi.

— *Xorijiy investorlar bilan hamkorlik*: O'zbekistonning rivojlanish strategiyasi uchun erkin iqtisodiy zonalarni boshqarish bo'yicha xorijiy tajribalarni o'rganish muhim ahamiyatga ega. Xalqaro hamkorlar bilan hamkorlik ushbu zonalar faoliyatini optimallashtirish uchun qimmatli tajriba, texnologiyalar transferi va eng yaxshi amaliyotlarni olib kelishi mumkin.³

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda erkin iqtisodiy zonalarning tashkil etilishi xorijiy investitsiyalarni jalb etish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ish o'rinlari yaratish, jahon bozorida mamlakatimiz raqobatbardoshligini oshirish uchun katta imkoniyatlarga ega. Mayjud muammolarni hal qilish va samarali siyosat va strategiyalarni amalga oshirish orqali O'zbekiston barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun erkin iqtisodiy zonalarning afzalliklaridan yanada foydalanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Rajabova, M. (2021). Creation of free economic zones in Bukhara: problems and solutions. *Центр научных публикаций (buxdu. uz)*, 7(7).
2. Jumaniyazov, I. T., & Hazratov, B. (2022). Foreign experience in the development of special economic zones in Uzbekistan. *Science and Education*, 3(5), 1628-1636.
3. Bozarov, S., & Younas, A. (2022). EVOLUTIONARY MODEL OF FREE ECONOMIC ZONES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *World Bulletin of Management and Law*, 6, 42-52.
4. Dilmonov, K. (2022). CONCEPTUAL FUNDAMENTALS OF ESTABLISHMENT OF FREE ECONOMIC ZONES IN UZBEKISTAN. "*Экономика и туризм*" международный научно-инновационной журнал, 2(4).

³Jumaniyazov, I. T., & Hazratov, B. (2022). Foreign experience in the development of special economic zones in Uzbekistan. *Science and Education*, 3(5), 1628-1636.

5. Karimqulov, J. (2019). THE ORGANIZATION AND DEVELOPMENT TENDENCIES OF FREE ECONOMIC ZONES OF UZBEKISTAN. *International Finance and Accounting*, 2019(3), 12.

6. Alojonovich, R. R. (2022). The Role of Free Economic Zones in the Development of the National Economy. *European Scholar Journal*, 3(1), 59-63.

Usmonjon Habibjonov